

JARMO LEPPINIEMI

OMISTAJAYRITTÄJÄN VEROTUS

TEE OIKEIN
SUUNNITTELE
VIISAASTI

JOHDANTO

Suomalaisten sanotaan olevan veroneuroottisia – ehkä syystäkin. Veroasteemme ovat korkeita: häipyvä hukka yrityksen maksaman ja työntekijän käteensä saaman palkan välillä on merkittävä. Verotuksella on tärkeä vaikutus investointien edullisuuteen, loogiseen yritysmuodon valintaan, yrittäjän mahdollisuuteen rahoittaa yksityistalouttaan. Lainsäädäntö muuttuu usein: vuosisadan verouudistuksiksi kutsutut myllerrykset alkavat olla vaalikausikohtaisia. Väärintekemisen ja tulkintavirheiden kustannukset ovat korkeat, yksittäisen yrityksen ja sen omistajien rahoitusmahdollisuuksia ajatellen jopa katastrofaaliset. Paljon muitakin perusteltuja syitä voi esittää suurelle suomalaiselle verokiinnostukselle ja verojen vaikutukselle yritysten päätöksiin.

Suomessa kirjanpidon ja verotuksen keskinäinen sidos on tiukka. Tilinpäätöksen voi toki pitkälti tehdä ilman veronäkökulmien huomioimista, mutta näin meneteltäessä tilinpäätöksestä voi tulla hyvin kallis. Myös vastuunäkökulma on korostetun tärkeä mietittäessä kirjanpidon ja verotuksen yhteyksiä. Yrittäjälle ja hänen keskeisimmille tukijoilleen, tilitoimistoille ja tilintarkastajille, on tarjolla monia sudenkuoppia, joista välttyy vain sillä, että aina menee hyvin ja/tai että tietäminen ja tiedon soveltamiskyky ovat hyvällä tasolla.

Tämän kirjan tarkoituksena on auttaa yrittäjää ja tämän apuna toimivia tekemään oikein: välttämään sudenkuopat, joihin lankeaminen voi aiheuttaa hallitsemattomia veroseuraamuksia, henkilökohtaisia vastuita tai mielipahaa menetetyistä mahdollisuuksista ja mene-

tetystä jo saadusta tai ainakin lähes saadusta rahasta. Kirjassa tarkastellaan ongelmakysymyksiä ja niiden ratkaisumahdollisuuksia vero-, kirjanpito- ja yhteisöläinsäädännön soveltamisen alueilla. Kirja pyrkii auttamaan oikean valinnan tekemisessä tilanteissa, joissa yrittäjällä on vaihtoehtoisia toimintamahdollisuuksia. Kun toteutetaan merkittäviä päätöksiä, investoidaan, puretaan, aloitetaan tai lopetetaan toimintaa, vaihdetaan yrittäjäpolvea tms., kirja pyrkii näyttämään, miten veronäkökulma asioihin vaikuttaa: miten tehdään oikein ja suunnitellaan viisaasti, miten asia toteutetaan kirjanpidossa ja mitä yhteisöläinsäädäntö ratkaisuihin vaikuttaa.

Kirjassa on runsaasti viitteitä korkeimman hallinto-oikeuden (KHO), hallinto-oikeuksien, keskusverolautakunnan (KVL) ja kirjanpitolautakunnan (KILA) ratkaisuihin. Olennainen selostetaan tekstissä – ratkaisuja ei sitä varten tarvitse etsiä. Numerot mainitaan, jos lisä-paneutuminen oman ongelman ratkaisemiseksi on tarpeen: lisätieto on tarvittaessa löydettävissä oikeuksien ja lautakuntien internetsivuilta. Ratkaisuihin paneutuminen auttaa oppimaan toisten virheistä ja oikeintekemisistä: kaikkea ei tarvitse kokeilla itse, vaan toimintaansa voi pyrkiä ohjaamaan siten, että myös korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden enemmistö suhtautuu myötämielisesti.

Tie tämän kirjan ilmestymiseen on ollut pitkä. Kirjanpitolautakunnan puheenjohtajana toimiessani näin, millaisiin ongelmiin yritykset, tilitoimistot ja viranomaiset etsivät vastauksia. Valtion tilintarkastuslautakunnan jäsenenä olen nähnyt, mistä kirjanpitoasioiden osalta riidellään. Yritysten hallituksissa ja yritysten tilaisuuksissa olen kuunnellut, mitä tavoitellaan, ihmetellään, pelätään ja kysytään. Kun vielä sain kirjaprojektiin mukaan osaavan ja kokeneen tiimin, vaimoni Railin ja tradenomi Päivi Joensuun, olin vakuuttunut, että kyllä tästä maastosta saadaan hyödyllinen kirja yrittäjille. Kun vielä myös Sinä lukija teet osuutesi: luet kirjan, projekti ei ole ollut turha. Kiitos kaikille projektia edistäneille ja edistävälle.

Jarmo Leppiniemi

Sisältö

JOHDANTO	3
1. MITÄ VOI SUUNNITELLA – MITÄ EI	7
1.1 Tilinpäätös- ja verosuunnittelu	7
1.2 Suunnittelun puitteet: kirjanpito- ja verovelvollisuuden kysymyksiä.....	14
1.3 Yritysmuodon vaikutuksia.....	24
1.4 Kirjanpidon, verotuksen ja yhteisölakien yhteensovittaminen.....	26
1.5 Vastuukysymyksiä.....	35
2. KUN MENEÉ HYVIN	53
2.1 Varojen jakaminen.....	53
2.2 Arvonnousut kirjanpidossa ja verotuksessa	64
3. KUN MENEÉ HUONOSTI	69
3.1 Kun rahat eivät riitä.....	69
3.2 Oman pääoman säilyminen.....	73
3.3 Arvonalentumiset kirjanpidossa ja verotuksessa	76
3.4 Menetykset.....	80
3.5 Tappiontasaus	85
3.6 Avoimuus.....	87
4. YKSITTÄISET ERÄT KIRJANPIDOSSA JA VEROTUKSESSA	90
4.1 Tulon veronalaisuus, menon vähennyskelpoisuus	90
4.1.1 Pääsääntö: laaja veronalaisuus ja vähennyskelpoisuus.....	91
4.1.2 Verovapaat tulot.....	92
4.1.3 Vähennyskelvottomat menot.....	96
4.2 Verot verotuksessa ja kirjanpidossa.....	105
4.3 Tulon jaksottaminen	108
4.3.1 Tuloutus kerralla vai usealle vuodelle jaettuna	108
4.3.2 Etukäteen saatu tulo kirjanpidossa	110
4.4 Menon jaksottaminen.....	113
4.4.1 Kuluksi kerralla vai usealle vuodelle jaksotettuna.....	117
4.4.2 Poistot, aineellinen omaisuus.....	120

4.4.3	Poistot, aineeton omaisuus.....	125
4.4.4	Poistot erityistapauksissa.....	130
4.4.5	Ostot, varasto.....	135
4.4.6	Vapaaehtoiset varaukset.....	138
4.4.7	Pakolliset varaukset.....	143
4.5	Palkitseminen.....	144
4.6	Virhe ja sen korjaaminen.....	153
4.7	Väärät menettelytavat: riskejä ja niiden hallintaa.....	157
5.	YRITYSRAKENTEET JA -JÄRJESTELYT.....	167
5.1	Yritysmuoto.....	167
5.1.1	Verotuksen kohdistuminen yritykseen, yrittäjään vai molempiin?.....	167
5.1.2	Miten verotettava tulo lasketaan?.....	170
5.1.3	Miten pääomatulo-osuutta verotetaan, miten nettovarallisuus lasketaan?.....	170
5.1.4	Yrityksen ja yrittäjän välinen rahaliikenne, erehdysten hinta.....	171
5.1.5	Verorasitus: veroasteikko.....	172
5.1.6	Omistajan palkka.....	173
5.2	Toiminta konsernina.....	174
5.3	Sulautumiset ja jakautumiset.....	176
5.4	Liiketoimintasiirto ja osakevaihto.....	181
5.5	Sukupolvenvaihdos.....	185
5.6	Yritysmuodon muutokset.....	198
6.	YRITYS JA OMISTAJA.....	203
6.1	Omistaja yrityksen palkkalistalla.....	204
6.2	Omistaja yrityksen rahoittajana.....	207
6.3	Yritys omistajan rahoittajana, osakaslainat.....	208
6.4	Yrityksen ja omistajan menot.....	212
6.4.1	Omistajan yksityismenot yrityksen kirjanpidossa ja verotuksessa.....	213
6.4.2	Yritys yrittäjän vuokralaisena.....	214
6.4.3	Yritys vapaa-ajan kiinteistöjen omistajana.....	215
6.5	Yritys ja yrittäjä sijoittajina.....	217
6.6	Yrityskauppa.....	228
6.7	Yrittäjäpuolisot.....	233
7.	VEROTUKSEN KEHITYSNÄKYMÄ.....	236
7.1	Osinkoverotus.....	238
7.2	Trendejä.....	239
7.3	Verotyöryhmän ehdotukset.....	241